

Isin Keessa Mallattotu Jira-Kutaa 2

Description

Dhalli namaa jireenya keessatti gammachuu guutuu argachuuf halkanii guyyaa battisa. Namni gammachuu barbaadu kana argachuuf gaafilee sadii of gaafachuun deebii argachuuf ni carraaqa. Takkaa gaafiwwan kanniin deebii gahaa argachuun gammachuu fi tasgabbiin jiraata, takkaa gaafiwwan kanniin guutumaan guututti sammuu keessaa darbuun haaluma jireenyi isaaf taatetti jiraata. Takkaa immoo gaafilee kanniin deddeebise of gaafachun dhiphinnaa fi dhamaâ€™iinsaan jiraata. Gaafileen kunniin:

1ffaa-Ani duraan dachii tanarra hin turre. Kanaafu, eenyutu dhabamarraa na argamsiisee ykn na uumee?
2ffaa- Kaayyoon itti uumameef maalii? (Maaliif uumamee?)
3ffaa- Erga duâ€™ee gahuumsi kiyya eessaa?

Dhugumatti gaafiwwan sadan kanniiniif deebii gahaa fi quubsaa argachuun gammachuu fi tasgabbiin jiraachuudha. Sababni isaas, gaafiwwan sadan kunniin kaâ€™uumsa, gahuumsaa fi adeemsa kaâ€™uumsa fi gahuumsa jidduu jiru murteessu. â€œEessarraa kaatee eessa deemaa jirtaa? Kaâ€™uumsa fi gahuumsa kee jidduu maalii fi akkamitti jiraattaa?â€• jechuun gaafii namaaf dhiyeessa. Dhugumatti gaafiwwan kanniinif deebii gahaa argachuu fi ergasii deebii saniif buluun hangam dhiphinnaa fi dhamaâ€™iinsa keessaa akka nama baasu mee itti yaadaa!

Nuti ilmaan namaa hanga addunyaa tana keessa jiraannu wal gargaarun dukkanaa fi dhiphinna keessaa wal baasun dirqama nurra jiruudha. Kanaafu, madda sirriitti fayyadamuun gaafiwwan sadan kanaaf deebii gahaa argachuuf ni carraaqna. Tarkaanfi tarkaanfin hunda isaanitu ni ilaalla. Gaafi tokkoffaa irraa yommuu kaanu, â€œEenyutu na argamsiisee ykn na uumee?â€•

Gaafi kana deebisuuf wanta irraa uumamne tokkoon tokkoo fi tarkaanfi tarkaanfin ilaalu qabna. Qurâ€™aanni eenyu akka nu uumee jechoota muraasan akkana jechuun deebii nuuf deebisa. Ergasii wantoota irraa uumamne tokko tokkoon nuuf ibsa.

هُوَ ٱلَّذِى يُصَوِّرُكُمْ فِى ٱلْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَآءُ ۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْعَزِيزُ ٱلْحَكِيمُ ٦

â€œ**Inni Kan gadaameessa keessatti akka fedhetti isin bocuudha. Haqaan gabbaramaan Isa malee hin jiru. Inni Injifataa Ogeessa.â€•** Suuratu Aali-Imraan 3:6

Kana jechuun gadaamessa haadhaa keessatti suuraa fedhe irratti kan isin uumu Rabbiidha. Isa malee kan isin uumuu hin jiru. Ofiin of uumuu hin dandeessan ykn namoonni biroo isin uumuu hin dandaâ€™an. Rabbii oltaâ€™aa qofatu suuraa fedhe irratti nama uuma. Nama garii dheeraa godha, garii immoo gabaaba. Nama garii dhiira, garii immoo dubara godha. Bifa nama garii diimaa, kan nama garii immoo gurraacha godha. Kan kana hunda hojjatu, Rabbii oltaâ€™aa malee ni jiraa? Kanaafi itti aanse, â€œHaqaan gabbaramaan Isa malee hin jiru. Inni Injifataa Ogeessa.â€• jedha. Suuraa fi boca fedhe irratti kan nama uumuu Rabbiin malee kan hin jirre yoo taâ€™e, kan haqaan gabbaramuu qabu Isa malee hin jiruu jechuudha. Inni Injifataa Ogeessa. Wanta hundaa kan Injifatuu fi hundaa ol kan taâ€™edha. Wanta hundaa yommuu hojjatu ogummaan hojjata. Mee uumama namaa haa ilaallu. Uumamni namaa uumama nama ajaaâ€™ibu Tokkichummaa, Injifannoo fi ogummaa Rabbii oltaâ€™aa agarsiisuudha. Akkamitti copha bishaanii irra uumuun nama guutuu akka taasisu Injifannoo fi Ogummaa Isaa agarsiisa. Mee haa ilaallu akkamitti sadarkaan sadarkaa ilma namaa akka uumu:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا ٱلْإِنسَٰنَ مِن سُلَٰلَةٍ مِّن طِينٍ ١٢ ثُمَّ جَعَلْنَٰهُ نُطْفَةً فِى قَرَارٍ مَّكِينٍ ١٣
ثُمَّ خَلَقْنَا ٱلنُّطْفَةَ عَلَقَةً فَخَلَقْنَا ٱلْعَلَقَةَ مُضْغَةً فَخَلَقْنَا ٱلْمُضْغَةَ عِظَٰمًا فَكَسَوْنَا
ٱلْعِظَٰمَ لَحْمًا ثُمَّ أَنشَأْنَٰهُ خَلْقًا ءَاخَرَ ۚ فَتَبَارَكَ ٱللَّهُ أَحْسَنُ ٱلْخَٰلِقِينَ ١٤

â€œDhugumatti, Nuti nama cuunfaa dhoqqee irraa taâ€™e irraa uumne. Sana booda iddoo tasgabbaaâ€™aa fi eeggamaa (gadaamessa) keessatti copha bishaan saalaa isa taasifne. Sana booda bishaan saalaa alaqah (dhiiga ititaa) taasifne; ergasii dhiiga ititaa mudghah (wanta alanfame yookiin muraa foonii) taasifne; ergasii mudghah lafee taasifne; ergasii lafees foon itti uwwisne. Sana booda uumama biraa [daaâ€™ima] isa goone. Rabbii uumtota hunda caale tolti Isaa baayâ€™atte.â€• Suuratu Al-Muâ€™iminuun 23:12-14

Kanaafu, marsaa uumama namaa bakka jahatti qoodun ni dandaâ€™ama: makaa biyyaa fi bishaanii (dhoqqee) irraa nama jalqabaa uumu, ergasii sanyii isaa copha bishaan saalaa irraa uumuu. Ergasii copha kana irraa alaqah (dhiiga ititaa) uumuu, ergasii mudghaa (wanta alanfame) uumuu, ergasii lafee uumuu fi foon uwwisuu. Dhumarratti uumama biraa haarawa taasisu.

Makaa biyyee fi bishaanii irraa nama jalqabaa Aadamiin (aleeyh salaam) uumuu yeroo darbee ilaalle turre. Kanaafu, beekkamaa waan taâ€™eef lamuu irra hin deebinu. Amma qorannoo fi qoâ€™annoon keenya marsaalee namni haadhaa fi abbaa irraa itti uumamu ilaalla.

Marsaa 1ffaa-Nuxfaa

Mata duree kanatti seenun dura, seeli, Kiroomozomi, DNA, Ispermatozowwaa, ovam (ovum), zaygooti fi kkf maal akka taâ€™an haa ilaallu.

Seeli jechuun wanta garmalee xiqqaa qaamni lubbu-qabeenyi irraa ijaarramuudha. Kana hubachuuf mana bolookettin ijaarrame haa fudhannu. Manni tokko bolooketti baayâ€™ee irraa ijaarrama. Qaama namaa akka manaatti ilaalu dandeenya. Seeli immoo akka bolooketitti ilaalu dandeenya. Akkuma bolookettin bishaanii fi wantoota adda addaa irraa hojjatamu, seelinis bishaanii fi wantoota adda addaa of keessaa qaba. Seelonni nama keessatti argaman lakkoofsi isaanii biliyoonitti lakkaawama. Seelonni garmalee xixiqoo waan taâ€™aniif maaykiroskooppiin malee ija qullaan arguun hin dandaâ€™amu. Seelonni hunduu hojii mataa isaanii dandaâ€™e fi hamma (size) gargaraa qabu. Seelonni of keessa kutaalee adda addaa qabu.

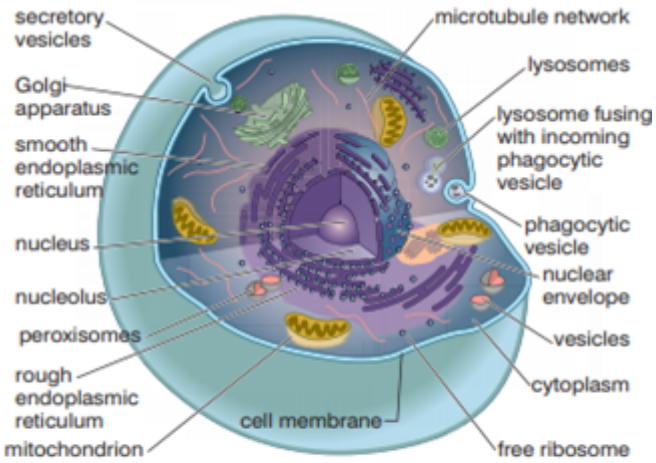
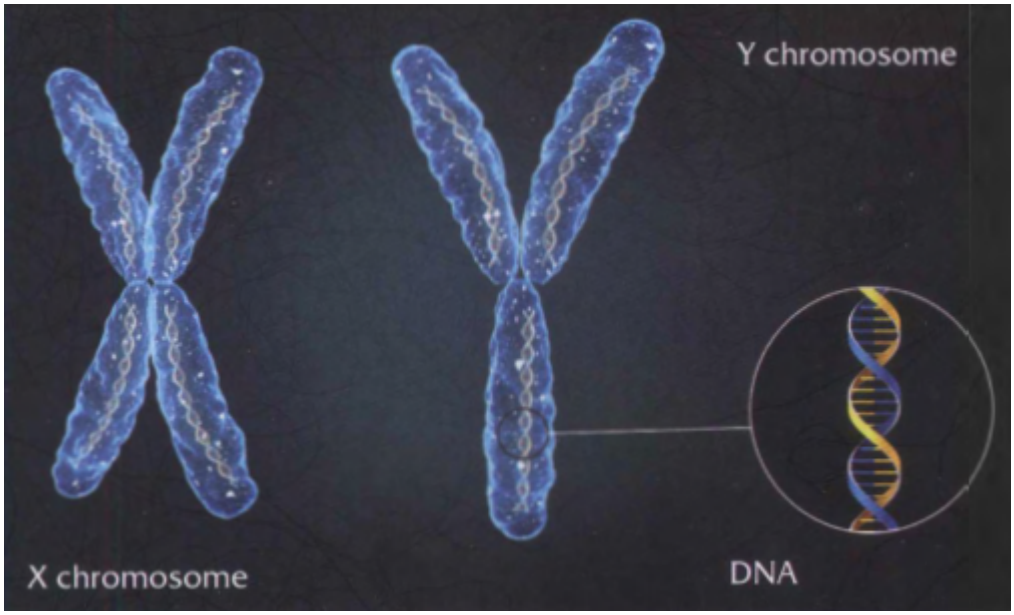

Figure 4.15 A generalised animal cell

Seeli Beelladaa

Kiroomozom (Chromosome)â€“ jechuun wanta akka jirbii fakkaatu seeli keessatti argamuu fi odeefannoo dhaalaa (genetic information) haala DNA tin kan of keessatti qabateedha.

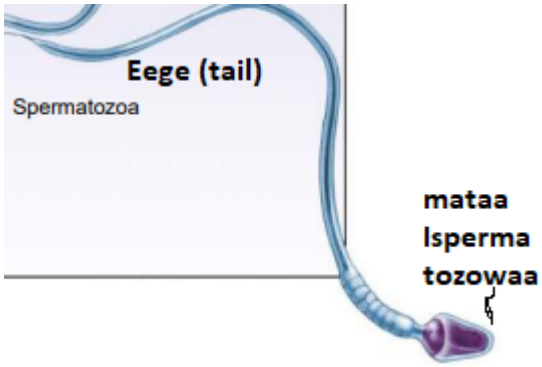
DNA (Deoxyribonucleic Acid) jechuun- meeshaa dhaalaa (Genetic Material) kan odeefannoo of keessaa qabuu fi kiroomozomi keessatti akka masalaalitti kan wal qabateedha. Fakkii armaan gadi irraa ilaalun ni dandaâ€™ama.

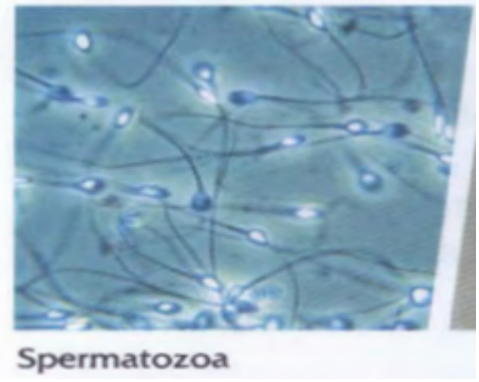

Kiroomozomi fi DNA hubachuuf sansalata ujumoo pilaastiki keessa kaaâ€™ame fudhachuun ni dandaâ€™ama. Sansalata yommuu ujumoo keessa keennu akka meeshaa tokkotti ilaalla. Kanaafu, ujumoo fi sansalata wal keessa seenu akka Kiroomozomitti ilaalun ni dandaâ€™ama. Sansalata ujumoo keessa jiru immoo akka DNA tti ilaalun ni dandaâ€™ama.

Ilmi namaa kiroomozomi 46 qaba. 23 abbaa irraa yommuu dhufan, 23 immoo haadha irraa dhufu. Kiroomozomonni 44 amala fi boca qaamaa murteessuf gahee olâ€™aanaa taphatu. Sababa kanarraa kan kaâ€™e, ilmi abbaa ykn haadha fakkaata. Kiromoozomonni kunniin odeefannoo dhaalaa (genetic information) abbaa fi haadha waan qabaniif. Kiroomozomonni lamaan hafan saala namaa murteessuf gahee taphatu.

Ispermatozowaa (Spermatozoa)â€“ jechuun seeli wal-hormaataa dhiiraati. Dhiirri umrii saalfannaa yommuu gahuu maniyyii (dhangalaâ€™oo saalaa) ni dhangalaasa. Dhangalaâ€™oo adii san keessa seeliwwan Ispermatozowaa jedhamantu jiru. Seeliiwwan kunniin maaykiroskooppin malee ija qullaan hin mulâ€™atan. Mataan ispermaatozowaa kiroomozomii of keessaa qaba. Dhangalaâ€™oo saalaa dhiirri dhangalaasu keessa ispermatozowaa miliyoonatti lakkaawamtu jiru. Garuu kanniin keessaa tokkicha qofatu killee dubartii bilcheessu (fartilaayzeshinii raawwachuu) dandaâ€™a. Fakkii armaan gadii ilaalun ni dandaâ€™ama.

Spermatozoa

Seeli hormaata dhiiraa (Ispermaatozowaa). Seelin kuni hanga kana guddata jechuu osoo hin taâ€™in akka namni hubatuuf maaykiroskoppiin kan guddifameedha. Fakkiin gara mirgaatti argamu ispermaatozowaa baayâ€™ee agarsiisa.

Ovam (Ovum)- seeli wal hormaata dubartiiti. Afaan keenyaan puppaa (killee) jechuuni dandeenya. Dubartoonni yommuu umrii saalfannaa gahan seelii hormaataa bilchaate (ovam) lakkoofsan muraasa taâ€™an ni dhangalaasu.

Egg

Hanga kana waaâ€™ee seeli erga hubanne amma gara mata duree keenyaa haa deebinu.

Hiika Nuxfaa

Akka lugaa Arabiffaatti nuxfaa jechuun bishaan baayâ€™ee xiqqaa taâ€™e cophaan wal qixa taâ€™eedha. Bishaan yommuu birillee (birciqqoo) keessaa dhangalaâ€™u, cophni xixiqaan birciqqoo irratti ni hafa. Copha saniin nuxfaa jennaan[1].

Qurâ€™aanni seelota wal hormaataa dhiiraa fi dubartiif nuxfaa jedhee fayyadamuun wanta nama ajaaâ€™ibuudha. Dhangalaâ€™oon saalaa dhangalaâ€™uu hundi wal hormaataaf hin taâ€™u. Kana keessaa wal hormaataaf muraasatu taâ€™a. Fakkeenyaf, dhiirri yommuu umrii saalfannaa gahuu dhangalaâ€™oo adii fi furdaa taâ€™e ni dhangalaasa. Dhangalaâ€™oo kanaan maniyyii (semen) jennaan. Maniyyii kana irraa filatamuun dhangalaâ€™oon baayâ€™ee xiqqaan (cophni) hormaataaf taâ€™uu nuxfaa jennaan. Qurâ€™aanni dhugaa kana haala kanaan ifa godha.

﴿أَيَحْسَبُ ٱلْإِنسَٰنُ أَن يُتْرَكَ سُدًى ﴿٣٦﴾ أَلَمْ يَكُ نُطْفَةً مِّن مَّنِىٍّ يُمْنَىٰ ﴿٣٧﴾﴾

â€œSila namni akkanumatti dhiifamu yaadaa? Sila inni maniyyii dhangalaafamu irraa nuxfaa hin turree?â€• Suuratu Al-Qiyaamaa 75:36-37

Saayinsiin yeroo ammaa nuxfaa kanaan â€œgameteâ€• jedhaan.[2] Gamete jechuun seeli wal hormaataa dhiiraa fi dubartiiti. Dhiira keessatti â€œspermâ€• yommuu jedhamu dubartii keessatti immoo â€œegg cellâ€• jedhama.
Kanaafu, nuxfaa â€œcopha bishaan saalaa seelota wal hormaata of keessaa qabuâ€• jechuuni dandeenya.

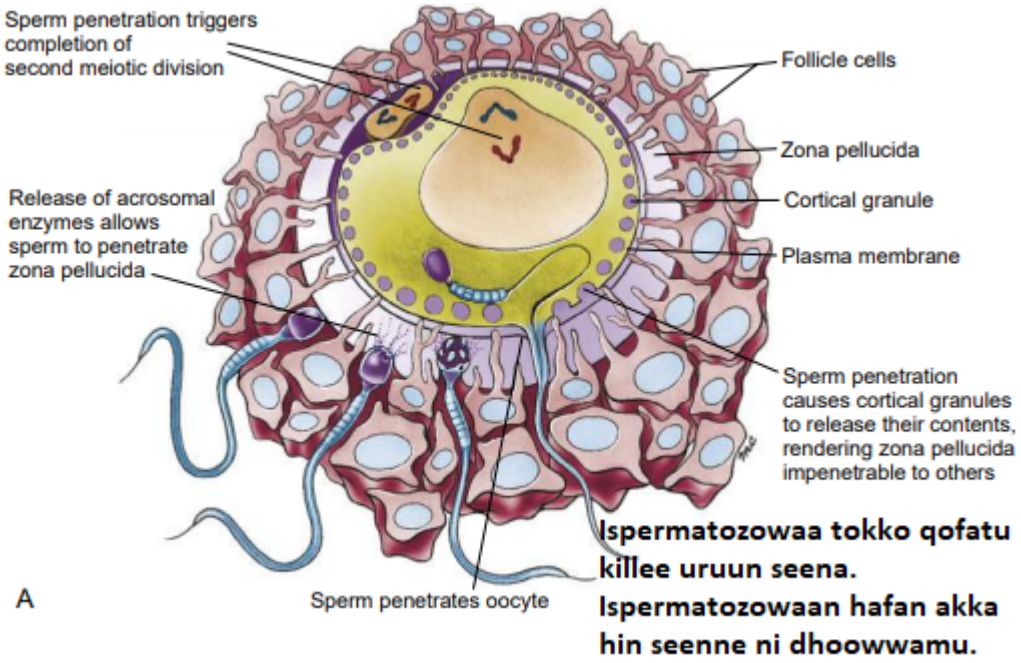

Dhangalaâ€™oo saalaa kana keessa seeliwwan ijaan hin mulâ€™anne ni jiru. Dhiira keessatti isparmatozowaa, dubartii keessatti immoo ovum ykn oocyte jedhamu. Qurâ€™aana keessatti:

ثُمَّ جَعَلَ نَسْلَهُۥ مِن سُلَٰلَةٍ مِّن مَّآءٍ مَّهِينٍ ﴿٨﴾

â€œErgasii sanyii isaa bishaan dadhabaa *sulaalah* irraa godhe.â€• Suuratu As-Sajdah 32:8

Kunis Qurâ€™aanni Kalaama (Dubbii) Rabbii oltaâ€™a akka taâ€™e kan agarsiisuudha. Sulaalah jechuun wanta tokko keessaa wanta filatamee baafamee ykn luqqifameedha. Fakkeenyaf, lixii keessaa rifeensi ni baafama ykn ni luqqifama. Dhangalaâ€™oon saalaa dhiira keessaa dhangalaâ€™e hundi dhangalaâ€™oo dubartiitin walitti hin makamu. Kana irra, dhangalaâ€™aa baayâ€™ee xiqqaatu dhangalaâ€™aa dubartiitiin walitti makamuun nama taâ€™a. Dhangalaâ€™oo dhiiraa kana keessa isparmatozowaa miliyoonatti lakkawamantu jira. Isparmatozowaa kanniin keessaa isparmatozowaa tokko qofatu killee uruun seena. Isparmatozowaan hafan hundi ni duâ€™u. Killee dubartii uruun seenu hin dandaâ€™an. Kanaafu, isparmatozowaa miliyoonatti lakkaawaman keessaa isparmatozowaan tokkichi waan filatamee baafameef ***sulaalah*** jechuuni dandeenya[4].

Guduunfaa

â˜›Gaafiwwan ilmi namaa deebii gahaa barbaadu keessaa tokko â€œEenyutu na argamsiisedha.â€•
â˜›Namni gaafi kana deebisuuf nama jalqaba uumamee fi wanta irraa uumame ilaalu qaba.
â˜›Namni dachii tana keessatti mataa ofiitiin argamuu hin dandaâ€™u. Kanaafu, Kan isa argamsiise jiraachu qaba.
â˜›Ammas, adeemsa wal hormaataa yommuu adeemsiisu, daaâ€™imni dhalatu gonkumaa ofiin of uumu hin dandaâ€™u. Sababni isaas, dhangalaâ€™oon saalaa mataa ofiitiin qajeelun nama taâ€™uu hin dandaâ€™u. Kan dhangalaâ€™oo kana qajeelchu fi bakka isaaf maluu kan qubsiisu jiraachu qaba.

â˜›Kanaafu, Khaaliqni (Uumaan) kana hunda hojjatu jiraachu qaba.
â˜›Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ilma namaa haala nama ajaaâ€™ibsisuun copha irraa isaan uuma.
â˜›Dhangalaâ€™oon dhiira keessaa bahuu fi dubartii keessaa burqu hundii walitti makamuun nama hin taâ€™an. Kana irra, dhangalaâ€™oo muraasatu wal qunnama. Kanaafu, dhangalaâ€™oo kanaan copha jechuuni dandeenya
â˜›Copha saalaa kanaan **nuxfaa** jennaan.
â˜›Nuxfaan dhiiraa fi dubartii yommuu walitti makaman zaygooti jedhamu. Kutaa itti aanutti ni ilaalla.

Kitaabban Wabii

al-aqiidatul Islaamiyyatu wa ususuhaa By Abdurahmaan Hasan Madiniyyi, fuula 63
[1] Tafsiirul Aayaatal Kawniyata Fiil Qurâ€™aanil Kariim jiildi 3faa fuula-495-496, By Zaghluul Najjaar, THE QURâ€™AAN AND MODERN SCIENCE Dr.Zaakir Naayik fuula 38
[2] Tafsiirul Aayaatal Kawniyata Fiil Qurâ€™aanil Kariim jiildi 2, fuula158, jiildi 3, fuula 496
[3] Tafsiirul Aayaatal Kawniyata Fiil Qurâ€™aanil Kariim jiildi 2 fuula 163
[4] Tafsiirul Aayaatal Kawniyata Fiil Qurâ€™aanil Kariim Jiildi 3 fuula 57-62, THE QURâ€™AAN AND MODERN SCIENCE Dr.Zaakir Naayik, fuula 39
The Unchallengeable Miracles of the Quran fuula 174,185
Larsenâ€™s Human Embryology fuula 34, fifth edition
Biology Student Textbook Grade 11 fuula 122, Federal Democratic Republic of Ethiopia Ministry of Education

Date Created
February 2, 2019
Author
admin